

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutioes Morales

In Quibus Vnivers[a]e Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

30 Cui sint bona accepta per turpem actum restituenda.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

nulli erat referuata: ea tamen à tempore Gregorij XIII. cepit esse referuata, quia posita est in Bulla cenae Domini.

Item est notandum, de huiusmodi bonis ex naufragio perditis, & inuentis, ea aliquando in mare iactari, & ex qualitate, vel modo iactus praesumi ea pro derelictis haberi: veluti si Dominus merces solutas, & quas scit aqua perituras deiciat, vt si iacet librum apertum, aut papyrus, farinam, oleum, vel vinum, & alia similia. Bartolus in l. Falsus. §. Si iactum. ff. de Furtis.

Quaerens, quid si dubium sit, an Dominus merces eiecerit eas pro derelictis habendo, an non? Respondetur, in dubijs semper esse praesumendum, Dominum non voluisse eas perdere, & eas non pro derelictis habere.

Item est notandum, in iure Ciuili dici quaedam dona missilia, & sunt variarum rerum dona quae proici solent in vulgus, aut populum, vt fiant capientium: olim enim Imperatores, & consules liberalitatis gratia, & in perpetuam memoriam spargere solebant pecunias, vel aliqua alia familia dona, vt colligerentur à populo, vt constat ex Tranquillo in Caligula cap. 18. & in Nerone cap. 12. & 22. Huiusmodi igitur dona dicuntur missilia, quia mittuntur in vulgus, Infit. de Rerum diuis. §. Hoc amplius: haec bona qui cepent, non tenent restituere, quia fiunt capientium, vt dicitur Infit. loco proxime allato.

Est item notandum, in iure ciuili esse quaedam bona, quorum Dominium, aut iurisdictionem, acquiri, vel per confusionem, vel commissionem, vel specificationem: de quibus bonis agitur in l. Adeo §. Cum quis. ff. de Acquire. rerum dom. & in l. Idem Pomponius. §. Si plumbum, & l. Marcellus. §. Pomponius. ff. de Rerum vendicac.

De huiusmodi bonis sunt notanda, quae sequuntur. Primo, per confusionem acquiritur iure naturali Dominium, v. g. si duorum Dominorum materiae sint confusae voluntate eorum, aut etiam casu fortuito, corpus quod ex confusione fit, commune est vtriusque iure naturali, vt si Domini vina sua confuderint, aut massas argenti, vel auri confaue- rint. Infit. de Rerum diuis. §. Si duorum, & l. Adeo, & l. Marcellus, & l. Idem Pomponius supra citatis.

Secundo per specificationem Dominium rei acquiritur, si diuersae materiae sunt ita confusae, vt ob id propria alia species illis facta sit, v. g. ex vino, & melle multum, ex auro, & argento electrum, ex diuersis medicamentis emplastrum, ex diuersis tabulis nauis. Et tunc si istae diuersae materiae voluntate duorum dominorum confundantur, vel casu fortuito; tunc noua species ex illis facta iure naturali communis est vtriusque. Infit. de Rerum diuis. §. Si duorum, & l. Marcellus, & l. Idem Pomponius supra memoratis.

Quaerens, quid si noua species ex illis facta est ab aliquo tertio confundente, & non voluntate dominorum, neque fortuito casu? Respondetur, si mala fide id fecit, tunc tanquam reus furti habetur, nec facit illi speciem nouam suam. l. De eo §. Septies, prope finem. ff. Ad exhibendum. Si verò bona fide fecit, tunc inter Iuriconsultos veteres est concertatio, vt dicitur in l. Adeo. ff. de Acquire. Rerum Domin. Nerat. & Proculus aiebant fieri eius, qui suo nomine fecit, quia nouam formam rei praesitit. Et idem dicitur in l. Idem Pomponius. §. Si plumbum. ff. de Rerum vendicac. Sicut oleum factum ex oliuis alicuius sit eius, qui fecit oleum. At Sabintus, & Caius dicebant esse eius, cuius erat materia, quia sine materia nulla species fieri potest. Sed praualuit prima opinio, vt ait Caius in l. Adeo supra citata, & dicitur in Infit. de Rerum diuis. & merito prima opinio praualuit: quia noua species facta, est res nata ex industria propria, & opera hominis. Item est fructus non quem res producit, sed quem opera hominis parit; sicut si quis ministerio instrumenti alicuius ateam, vel nauem confecerit.

Sed quid si quispiam excutiat spicas alienas, faciet ne suum frumentorum excullum? nam Imperator Infit. de Rerum diuis. §. citato, videtur dicere, quod faciat suum, quia numerat in ea alia, ex quibus inter se confusae sit noua species.

At dicendum est, quod non faciat suum, & recte ait Caius

Infit. Moral. Pars 3.

in l. Adeo supra citata, quia non facit verè vnam speciem, sed eam tantum, quae est, detegit: & ideo excullum frumentum manet eius, cuius sunt spicae. Imperator autè Infit. de Rerum diuis. §. citato solum posuit loco exempli, non quia reuera ita sit. Tertio per commissionem acquiritur Dominium, vt dicitur eodem Infit. §. Quod si frumentum, & l. Marcellus. §. Pomponius, & l. Idem Pomponius. §. Si plumbum. ff. de Rei. vendicac.

Commiseri autem dicuntur ea, quae non transeunt in aliam nouam speciem, sed priorè retinent. Vnde committio differt à confusione in tribus, vt ait Glossa in l. Idem Pomponius supra citata. Primo, quia res dicuntur misceri siue diuersi generis sint, siue eiusdem: at confundi dicuntur ea, quae confusa nouum pariunt speciem, vt vinum, & mel generant multum. Deinde, confusa quomodo libet fiant, siue voluntate dominorum, siue casu fortuito, sunt communia, quando voluntate dominorum commiscerunt. Vnde in commissione nihil operatur casus fortuitus ad communicandas res ipsas committas, quia res commiscit suam retinent speciem priorè. Si tamen res sint quarum difficilis, aut impossibilis sit separatio, tunc commissio habet vim confusionis, ita vt res maneant vtriusque Domini communes, si facta est commissio vel voluntate ipsorum, vel casu fortuito. Commisceri igitur dicuntur vina, metalla, legumina, frumta, fructus, aunculae, pisces, quadrupes praeterim cum sunt vniiformes.

Vltimo notandum est, pecuniam sola commissione indistincte communem fieri. l. Si alicui. ff. de Solutionib. & l. Singularia. ff. Si certum petatur.

Quaeritur, quid sit dicendum, quando quis motitur ab intestato, nimirum absque eo quod heredem aliquem instituat, & absque eo quod aliquem habeat sibi ab intestato succedentem tanquam heredem: aliquos tamen legatarios relinquit. Quaeritur, inquam, an illis accrescant iura, & actiones defuncti? Respondetur ex dictis, sequi quid sit dicendum: nam omnia bona defuncti restitui debent heredibus: quod si haeredes non sint, tunc bona dicuntur vacantia: de quibus iam egimus. Vnde iura, & actiones defuncti non accrescunt legatarijs.

Cui sit res restituenda, si ea à fure, vel latrone accepta sit.

CAPVT XXIX.

QVID QUID in hac re dici poterat, tractatum à nobis est supra in primo capite, vbi egimus de eo, qui habet rem mala fide.

Cui sint bona accepta per turpem actum, restituenda.

CAPVT XXX.

DE hac quaestione tractant Doctores in genere, an accepta per turpem actum sint restituenda: qua de re actum à nobis est etiam supra cap. 2. Agunt deinde iidem auctores, posito, quod ea sint restituenda, an restitui debeant ei, qui dedit, an verò pauperibus. Et haec difficultas pertinet ad hunc locum. Sed quia nos capite supra citato multa huiusmodi bona per turpem actum accepta, diximus in conscientia non esse restituenda, ideo iuxta eam sententiam, quam eo capite sumus secuti, in praesentia dicimus, non esse obligationem restituendi, vel dandi, vel pauperibus ex iure naturali, vel ex aliquo iure communi politico humano, nisi alicubi fuerit statutum praecipiens huiusmodi bonorum restitutionem: & tunc inspicienda, & pensanda sunt verba statuti. Nā si statutum imponit restitutionem ipso iure in conscientia, vel absque vlla declaratione, & officio iudicis, tunc erit obligatio restituendi in conscientia ante sententiam iudicis, & erit restitutio facienda in eos vsus, in quos statutum disposuerit. Si verò verba statuti restitutionem impouerint in pecuniam delicti,

tunc cum lex sit pœnalis, non habet vim obligandi in conscientia ante sententiam iudicis: Vnde si vi statuti, qui accipit, factus est inhabilis, & incapax ad acquitendum Dominium eorum, quæ accipit, tunc obligatio erit restituendi accepta danti, ante sententiam iudicis.

Notandum est, ea quæ sunt accepta per simoniam, ex iure communi canonico restitui debere pauperibus, siue pijs vsibus applicanda, si bona temporalia sunt: si verò iura sint spiritualia, vt sunt beneficia, renunciari debere, iuxta ea, quæ à nobis dicuntur in *Traclatu de Simonia*.

Cui sint restituenda bona accepta per mendacium, fraudem, simulationem, vel metum.

CAVTV XXXI.

NO T A N D V M est dubitari à quibusdam, an quando quis per fraudem, mendacium, vel metum impedit, ne alius consequatur bonum aliquod, v. g. ne Caius consequatur bonum, quod daret illi Titius, teneatur restituere Caio bonum, quod impediuit? Ratio dubitandi est, quia talis impediens licet fecerit, vt Titius inuoluntariè daret bonum illud alteri, quam Caius, nõ tamen videtur contra iustitiam abstrulisse Caio, quoniam cum Titius liberè vellet Caio donare, talis impediens non impedit Caium à consecutione alicuius boni, quod sit illi ex iustitia debitum: posset enim Titius liberè suam voluntatem mutare, & non dare Caio id quod volebat.

In hac re cõmunis est omnium opinio, talem impediens obligari in conscientia ad restituendum ei, quem impedit ab alicuius boni consecutione, quotiescunque impedit per mendacium, vel fraudem, vel metum. Et ratio huius est, quia si metus, fraus, vel mendacium abesset, Caius haberet bonum sibi à Titio donandum, ergo contra iustitiam peccauit impediendo, quia impediuit id, quod Caius habere potuisset. Cum verò obijciatur, Erat Titio liberum suam voluntatem mutare, & nõ donare Caio. Respondet, argumentum non probare, quod nõ teneatur restituere Caio bonum, à cuius consecutione eum impediuit, sed hoc solum, quod si adit probabilis aliqua coniectura, quod Titius voluntatem suam mutaret, tunc non teneatur restituere totum bonum quod impediuit, sed aliquid minus arbitrio boni viri, considerata probabilis coniectura, qua possit Titius suam voluntatem mutare.

Est item notandum, non sufficere ad hoc, vt talis impediens liberetur à restitutione totius boni, quod impediuit, esse probabilem aliquam coniecturam, qua Titius possit suam voluntatem mutare: sed necesse est, vt sit coniectura, quod Titius mutaret suam voluntatem. Nam licet Titius posset mutare, si reuera alioqui mutaturus nõ esset, tunc talis impediens mendacio, fraude, vel metu, in causa fuit, vt Caius nõ consequeretur paratum sibi à Titio bonum: & ita totum bonum quod impediuit, debet restituere ei: Et hæc est ratio, cur cõmuniter Doctores asserant, talem impediens obligari ad restituendum totum bonum, quod impediuit, ei quem impediuit, quia reuera sic impediendo fuit integra causa, cur Caius quod impediuit bono priuaretur. Atque hinc etiam colligitur ratio, cur si impedit quis precibus Titium, ne liberè donationem faciat Caio, non teneatur ad restitutionem, quia preces nõ adimunt voluntarium, & ita non sunt causa, cur Caius non habeat bonum donandum à Titio: at verò vis, metus, mendacium, & fraus sunt causa integra, & absoluta, cur Caius nõ habeat bonum sibi paratum à Titio, quoniam istorum singula voluntarium tollunt.

Est etiam annotandum; eum qui aliquid accipit ab alio ob conditionem, vel causam, esse obligatum ad restitutionem eius, quod accipit, faciendam ei à quo accipit, quotiescunque conditio, vel causa non subsistit, vt est communis omnium sententia, idque ratio ipsa euidenter ostendit.

Vbi sit restitutio facienda.

CAVTV XXXII.

DE hac re S. Thomas 2. 2. q. 62. art. 5. & 4. Dist. 15. q. 3. art. 5. quæstion. 4. ad 1. 2. 3. & 4. Caietanus *ibid.* & in *Summa verbo Restitutio, cap. 4. & 5.* Scotus *lib. 4. de Iustitia q. 7. ar. 1. ad 3.* Medina *de Reu. Restitutione q. 2.* Richardus in 4. Dist. 15. ad 1. Scotus *eod. lib. & Dist. q. 2. art. 4.* Gabriel *eod. & lib. & Dist. q. 2. art. 2. conclus. 28. ad tertium casum.* Almay. *eod. lib. & Dist. q. 2. art. 3.* Paludanus *ibidem q. 2. art. 4. in quinto casu.* Antoninus *par. 2. tit. 2. cap. 3.* Siluester *verb. Restitutio 4. q. 4.* Angelus *eod. verb. in 2. num. 7.* Armilla *eod. verb. num. 25.* Nauarrus *cap. 17. num. 42.* & seqq. Couat. in *Reg. (Peccatum) par. 1. in principio num. 7.* Nider. in *Præcepto VII. cap. 7. dub. 3.*

Notandum est ex communi sententia Doctorum tres regulas in genere posse colligi.

Prima regula est: Quando bona fide aliena res possidentur, & solum ratione rei alienæ restitutio est debita: tunc restitutio est facienda in eo loco, vbi est res, nec enim possessor bonæ fidei damnum pati debet.

Secunda regula: Quando restitutio est debita ratione delicti, vel ratione iniustæ acceptationis: tunc restitutio est facienda in eo loco, vbi est Dominus rei, licet res sit alibi, quia Dominus rei debet indemnis, seruari: nec est ratio cur damnum pariatur in re sua ex alio loco deferenda, vbi ipse est, sed totum huiusmodi damnum pati debet is, qui accipit, vel possidet eam.

Tertia regula: Quando, ex contractu inito inter partes res debet restitui in certo loco, de quo est contentum, tunc restitutio est facienda in loco, de quo est contentum, quia assignatus est locus ex communi consensu partium contrahentium. Quid verò sit dicendum, quando locus certus nõ est ex conuentione constitutus, dicemus infra.

His positis, quæritur, eum usnam impensis debeat res aliena restitui, debitoris, an creditoris? In hoc sunt tres opiniones: Prima alicui, esse faciendam impensis debitoris, ita vt eius impensis fieri debeat in eum locum, vbi est creditor: nisi essent impensæ, aut maiores, quam sit totum debitum, aut æquales: tunc enim, in his nempe duobus euentibus, non tenetur debitor suis impensis rem alienam mittere ad locum, vbi est creditor, sed potest iure expectare tempus, quo credit restitutionem faciendam minoribus impensis. Si quæras ab istis; quid si tale tempus probabiliter creditur non futurum? Tunc a iure, rem esse reponendam in aliquo religioso loco, quo verbo videtur significari vt ea expendatur in pios vsus, aut esse dandam pauperibus in bonum creditoris, si quos habet in eo loco, in quo est debitor. Si nõ habet, tunc esse eam dandam pauperibus, aut reponendam in aliquo religioso loco, vbi suo Domino donec compareat, seruetur, vel, vt in vsus pios expendatur, si nunquam credatur Dominum esse inueniendum. Hæc opinio est S. Thomæ in 4. loco citato, Scoti, Richardi, Gabrielis, Almaini, Nideris, immò ait Almainus esse communem. Ratio huius rei, quia debitor non tenetur tantum damnum pati, vt, v. g. restituisse debeat summam 100. aureorum cum impensis 200. aut aliorum 100. aureorum, nec rationabilis esset voluntas creditoris, si in eo casu vellet sibi suam rem restitui.

At secunda opinio, quãdo debitor migravit de loco, vbi est restitutio facienda, tunc eius impensis debet mittere rem alienã ad locum vbi est creditor, & vbi antea esset restitutio futura, siue impensæ sint maiores, siue æquales debito, quia sibi imputare debet debitor, si quidem discessit ex loco, vbi restitutionem facere debuisset. Si tamen creditor migravit ex loco, vbi esset restitutio facienda, tunc facienda est restitutio creditoris impensis, nisi illæ futuræ sint maiores, vel æquales debito, quia in hoc casu rationabiliter præsumi potest, nolle creditorem sibi rem suam restitui, sed differri restitutionem ad aliud tempus commodius, & opportunius. Quando verò sunt futuræ impensæ minores debito, restitutio est

facienda